

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

**ВЕЋУ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ ПРАВНО- ЕКОНОМСКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду од 17.09.2020. године именована је Комисија за оцену докторске дисертације кандидата **Дејана Јовановића**, под насловом „**Допринос Јеврема Грујића теорији и пракси либерализма у Србији 19. века**”, у саставу:

1. Проф. др Драган Симеуновић (Факултет политичких наука)
2. Научни саветник др Живојин Ђурић (Институт за политичке студије)
3. Проф. др Ивана Дамњановић (Факултет политичких наука)

Комисија је прегледала и оценила наведени докторски рад и на основу мишљења свих њених чланова Наставно-научном већу Факултета политичких наука подноси следећи

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Кандидат Дејан Јовановић рођен је 27. марта 1985. године у Београду. Након завршених основних студија на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, смер међународне студије, кандидат Дејан Јовановић уписује мастер студије политикологије, модул Политичко насиље и држава на Факултету политичких наука Универзитета у Београду. Овај ниво студија завршава одбранивши мастер рад на тему „Политичка мисао Димитрија Ценића о насиљу и држави“. Кандидат је уписао докторске студије на Универзитету у Београду – Факултету политичких наука. Тренутно је запослен на Факултету политичких наука Универзитета у Београду у звању асистента.

Објављени радови

- ЈОВАНОВИЋ, Дејан. Политичка мисао о насиљу и држави у класичном социјализму. Национални интерес, ISSN 1820-4996, година XI vol. 23 No. 2/2015. стр. 105-121 (M51)
- ЈОВАНОВИЋ, Дејан М. Концепт друштвене правде и нагон за моћ. Српска политичка мисао, ISSN 0354-5989, 2021, бр.1, стр. 87-109. (M24)
- ЈОВАНОВИЋ, Дејан. Дуална природа српског националног идентитета. У: КНЕЖЕВИЋ-ПРЕДИЋ, Весна (ур). Политички идентитет Србије у глобалном и регионалном контексту. Београд: Факултет политичких наука, ISBN 978-86-84031-86-2, 2015, стр. 51-60. (M61)
- ЈОВАНОВИЋ, Дејан. Оглед о аустромарксизму у делу Радослава Ратковић. у „Радослав Ратковић – живот и дело“: (ур Драган Симеуновић); Удружење Наука и друштво Србије, Савез антифашиста Србије, Heinrich Böll Stiftung foundation, Београд, 2014. ISBN 978-86-84333-23-2, 2014, стр. 143-154. (M14)
- JOVANOVIĆ, Dejan. Dualna priroda srpskog nacionalnog identiteta. У: KNEŽEVIĆ-PREDIĆ, Vesna (ur.). Knjiga sažetaka. Beograd: Fakultet političkih nauka, 2015, str. 15-16. [COBISS.SR-ID 516814423] (M62)
- JOVANOVIĆ, Dejan. The origins of serbian socialism. Nauka i društvo, ISSN 2335-0792, 2016, br. 2, str. 63-76. (M53)
- JOVANOVIĆ, Dejan. Political power, political violence and democracy in political thought of Vladimir Jovanovic and Svetozar Markovic. Nauka i društvo, ISSN 2335-0792, 2018, br. 8, str. 55-68. (M53)

2. Основни подаци о дисертацији

Докторска дисертација „Допринос Јеврема Грујића теорији и пракси либерализма у Србији 19. века” кандидата Дејана Јовановића обухвата 340 страна стандардног формата. Рад је подељен на осам поглавља. Прво поглавље обухвата Увод (стр. 9-22). У другом поглављу које је названо *Теоријска парадигма* (стр. 22-41) кандидат је поделио на три потпоглавља: *Класични либерализам* (стр. 22-29), *Грађанске револуције и српска револуција* (стр. 29-34), *Либерализам у Србији* (стр. 34-41). Треће поглавље рада носи наслов *Прва владавина Милоша Обреновића, Милана Обреновића и Михаила Обреновића 1815-1842.* (стр. 41-46) и има једно

потпоглавље *Формирање политичке свести код Јеврема Грујића* (стр. 41-46). Четврто поглавље је насловљено *Владавина Уставобранитеља 1842-1858.* (стр. 46-63) и кандидат га је поделио на осам потпоглавља: *Убиство ђака Богословије код Саборне цркве у Београду* (стр. 46-47), *Кнез Александар у аудијенцији код султана Абдулмецида* (стр. 47-48), *Јеврем Грујић и „Душанов полк“* (стр. 48-51), *Јеврем Грујић и „Дружина младежи српске“* (стр. 51-53), *Револуција 1848. и Грујић у добровољачкој чети* (стр. 53-56), *Петровска скупштина и Јеврем Грујић као њен писар* (стр. 56-57), *„Обзор државе“* (стр. 57-59), *Грујићеве студије у иностранству и повратак у Србију* (стр. 59-63). Пето поглавље које носи наслов *Светоандрејска скупштина* (стр. 63-302) кандидат је поделио на три потпоглавља: *Уочи Светоандрејске скупштине 1856-1858.* (стр. 63-106), *Светоандрејска скупштина 1858-1859.* (стр. 106-292), *Распуштање Светоандрејске скупштине 1859* (стр. 292-302). Шесто поглавље, под насловом *Друга Милошева владавина* (стр. 302-318), кандидат је поделио на два потпоглавља: *Грујић вршилац дужности попечитеља унутрашњих дела и правосуђа* (стр. 302-308) и *Дукатовачки чланци и Малогоспојинска скупштина 1859* (стр. 308-318). Седмо поглавље носи наслов *Друга Михаилова владавина* (стр. 318-326) са потпоглављем *Пропаст Великог суда* (стр. 318-326). Осмо поглавље садржи *Закључак* (стр. 326-329) у коме кандидат сумира претходно изнете и аргументоване ставове.

Поглавља су систематично, тамо где је оправдано, подељена на већи број потпоглавља, чиме је учвршћена структура и олакшано читање рада. Списак коришћене литературе заузима 6 страна (стр. 329-335).

Докторска дисертација представља заокружену логичку целину у научном, стручном и методолошком смислу.

Увидом у евиденцију Факултета политичких наука и Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ у Београду, утврђено је да до сада није брањена докторска дисертација под тим насловом.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет истраживања у докторској дисертацији **„Допринос Јеврема Грујића теорији и пракси либерализма у Србији 19. века“** кандидата Дејана Јовановића је живот и политичка делатност Јеврема Грујића, као и појединци са којима је имао приватну или јавну интеракцију, а која је имала било какве последице по његов

учинак у политичкој сфери.

У средишту пажње докторског рада кандидата Дејана Јовановића је разматрање кључних чинилаца кроз које се предмет рада операционализује: приватан и јавни живот Јеврема Грујића, политичка историја српске државе његовог времена, међународни односи битни за положај Србије у 19. веку. Истраживање Јовановића употпуњује анализа српског либерализма коме припада Јеврем Грујић са посебним нагласком на особености тог либерализма према класичном либерализму Европе тога времена, као и на практичну примену либералних идеја у политичком животу Србије.

Просторно одређење предмета истраживања кандидат је ограничио на Европу у ширем смислу, а на Југоисточну Европу и Србију у ужем смислу. Временско одређење предмета истраживања ограничено је на период од 1804. до 1895. године. Поменути период подељен је на три подпериода: време пре Светоандрејске скупштине, период током одржавања Светоандрејске скупштине 1858/59. и време после Скупштине до краја живота Јеврема Грујића. Кандидат указује на интердисциплинарну природу свог истраживања, истичући потребу да се у разматрање узму сазнања не само из области политикологије, већ и историје, али и других друштвених наука.

Кандидат Дејан Јовановић се определио да за предмет истраживања своје докторске дисертације узме сложenu тему, до сада скоро неистраживану у нашој научној литератури, а никада на овако свеобухватан начин.

Из увида у написану дисертацију Комисија закључује да је кандидат при обради ове теме успешно пребродио бројне потешкоће те да је с аналитичким даром и истраживачким ентузијазмом приступио истраживању теме „**Допринос Јеврема Грујића теорији и пракси либерализма у Србији 19. века**“. Кандидат је у свом раду обрадио све кључне аспекте живота и рада Јеврема Грујића, као и његове утицаје на либерализам и историју српске државности у 19. веку, и представио логички исправно изведене импликације своје анализе.

Научни циљ истраживања кандидата Дејана Јовановића има утемељење у очекивању да ће овај рад унапредити фонд научно-теоријског сазнања о историји политичких идеја код Срба. У том смислу главни научни циљ његовог истраживања јесте *научна дескрипција* којом се покушавају објаснити појаве, субјекте и процесе који се тичу предмета истраживања. Кандидат покушава да *научном класификацијом*

пронађе место српском либерализму као партикуларној идеологији у Србији тог доба. И коначно кроз *научно објашњење* кандидат ће објаснити политичку улогу Јеврема Грујића у оквиру теорије и праксе либерализма у Србији 19. века.

Друштвени циљ истраживања огледа се у покушају да се пружи прилог афирмацији традиције народне суверености, демократије и уставности. Рад Јеврема Грујића је био усмерен против олигархијских структура, и борио се за правну државу и уставност. Такав спој националног интереса и скупштине као институције није уобичајен у српској политичкој мисли, те сматрамо да је врло актуелан и да овакво истраживање може бити употребљиво у савременој Србији.

У свом истраживању Јовановић је дошао до низа значајних закључака, изложених прегледним и јасним научним стилем. Вишеструка сложеност предмета научног проучавања захтевала је од кандидата не само да истражи конкретне историјске и друштвене узроке деловања Јеврема Грујића, већ и да се избори са значајним истраживачким потешкоћама, имајући у виду неистраженост теме, али и временску дистанцу од догађаја који се истражују. Кандидат је утемељио своје истраживање на три стуба. Први стуб представља учење кључних аутора класичних либерала са издвојеним идејама које су највише утицале на историјски развој идеја о слободи, једнакости и суверености. Други стуб представља разматрање кључних револуција које утичу на целокупни политички живот Европе, те света у 19. веку па и касније. Две глобално значајне – Америчка и Француска револуција, те једна за Србе значајна – Српска револуција истражене су како би се утврдило колико су имале утицаја на прилике у којима је деловао Јеврем Грујић, али и на њега самог као мислиоца. Трећи стуб је истраживање либералних идеја код одабраних српских либерала који су били савременици, сарадници или противници Јеврема Грујића и на основу чијих идеја се може идентификовати како се развијао српски либерализам, као значајно особит у односу на европске узор.

У складу са оваквим, одређењем предмета истраживања кандидат се одлучио да примени адекватне методе за проучавање теме дисертације. На тај начин, резултати његовог истраживања огледају се у стицању нових сазнања, уз помоћ којих је могућ допринос сагледавању будућности националних институција српског народа.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У својој докторској дисертацији кандидат Дејан Јовановић пошао је од основне хипотезе која гласи:

Јеврем Грујић је својим политичким деловањем пресудно утицао на формирање онога што знамо као либерализам у Србији 19. века Србије.

Ову хипотезу кандидат је разложио на низ посебних хипотеза:

1. *Јеврем Грујић је борац за национални интерес.*
2. *Јеврем Грујић је битно утицао на токове развоја државности Србије.*
3. *Јеврем Грујић уноси своје особености у либералну идеологију.*
4. *Либерализам у Србији 19. века је особен.*

Побројане посебне хипотезе представљају истраживачки оквир у коме Јовановић верификује постојећа научна сазнања о животу и раду Јеврема Грујића. Истовремено, кандидат је успео да кроз непосредно истраживање, на основу доступне научне, стручне и друге расположиве грађе систематизује и допуни досадашња сазнања по том основу, као и да пружи оригинално тумачење особености српског либерализма Јеврема Грујића и његовог утицаја на политичку историју модерне Србије.

Комисија констатује да је кандидат научно потврдио како своју основну хипотезу, тако и из ње изведене посебне хипотезе што указује на ваљан истраживачки приступ.

Комплексност предмета истраживања и хипотетичког оквира изискивали су коришћење великог броја општих научних и основних посебних метода, као и комбиновање приступа и методских поступака. Кандидат је истраживању приступио пре свега користећи претежно квалитативне методе.

Истраживање има пре свега теоријски карактер јер се кандидат претежно ослањао на теоријску анализу доступних извора који су се са различитих аспеката бавили животом и радом Јеврема Грујића. Кандидат користи све основне методе, посебно: *конкретизацију, синтезу и индукцију*, као и *биографску методу и компоративну методу*. Као најважнију метода прикупљања и обраде података Јовановић је користио *анализу садржаја докумената и студију случаја*. Кандидат као методолошки правац користи структурализм.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација кандидата Дејана Јовановића на тему „Допринос Јеврема Грујића теорији и пракси либерализма у Србији 19. века” структурно је подељена на осам поглавља, у оквиру којих је поред увода и закључних разматрања и библиографија. Нека поглавља су, тамо где је то било неопходно, подељена на више потпоглавља.

Први део тезе садржи *Увод*, у коме су приказани предмет и циљ истраживања у којима су образложени: научни и друштвени циљеви истраживања, теоријско и операционално одређење предмета истраживања, хипотетички оквир и примењен методолошки оквир. Са методолошког становишта истраживачки проблем је формулисан коректно, као и предмет истраживања, његови циљеви и задаци. Методе истраживања које је кандидат применио су сасвим примерене постављеном задатку. У уводном делу је такође приказана мотивација кандидата да се бави животом и радом Јеврема Грујића.

Друго поглавље носи наслов *Теоријска парадигма* и подељен је на три потпоглавља. Своје разматрање кандидат започиње одређивањем три елемента теоријског основа политиколошке анализе живота и рада Јеврема Грујића. У првом потпоглављу под насловом *Класични либерализам*, Јовановић приказује кључне идеје одабраних мислилаца класичног либерализма. Од почетака у идејама Џона Лока, Дејвида Хјума те Адама Смита па до ревизије коју је у 19. век унео Џон Стјуарт Мил сагледавамо кључне вредности ове идеологије – слободу, народну сувереност, веру у напредак. У другом потпоглављу насловљеном *Грађанске револуције и српска револуција*, кандидат приказује основне идеје три значајне револуције које утичу на Јеврема Грујића. Приказане су две револуције које су одредиле светску историју – Америчка и Француска револуција, као и једна значајна за историју Срба – Српска револуција. У трећем потпоглављу под називом *Либерализам у Србији*, Јовановић нам представља идеје и практично деловање три савременика Јеврема Грујића, два саборца Владимира Јовановића и Светозара Милетиће, те једног противника Јована Ристића. Истичући њихово посматрање кључних идеја либерализма те практичне примене истих у тадашњу српску савременост, кандидат нам припрема оквир како бисмо у наредним поглављима схватили и особености и утицај који Јеврем Грујић има на развој и српског либерализма, али и српске државе.

У трећем поглављу своје докторске дисертације, под насловом *Прва владавина Милоша Обреновића, Милана Обреновића и Михаила Обреновића*, кандидат Дејан Јовановић указује на историјске, посебно политичке околности у којима се налазила вазална Србија непосредно по ослобађању од директне турске управе па све до доласка Уставобранитеља на власт. Кандидат овај период користи као оквир да укаже на процес формирања политичке свести Јеврема Грујића где се посебно истиче значај порекла Јеврема Грујића као детета са српског села што је код њега оставило потребу да помаже обичном народу и да интерес обичног народа буде значајан за институције. Порекло Јеврема Грујића, али и осталих српских либерала, може да објасни занимљив спој либерализма и национализма који одликује њихов живот и рад.

Четврто поглавље носи наслов *Владавина Уставобранитеља 1842-1858*. и подељен је на осам потпоглавља. У првом потпоглављу *Убиство ђака Богословије код Саборне цркве у Београду* описује догађај који је утицао на Јеврема Грујића да крене са организацијом завереничке, паравојне групе „Душанов полк“. Друго потпоглавље насловљено *Кнез Александар у аудијенцији код султана Абдулмеџида*, описује други догађај који је утицао на Грујића, а тиче се понижавања српског кнеза чињеницом да је морао да пољуби папучу султану, што су посебно млади сматрали неприхватљивим. У трећем потпоглављу које гласи *Јеврем Грујић и „Душанов полк“*, Јовановић указује на околности организације и трајања ове ђачке паравојске, која је имала и завереничке елементе. У следећем потпоглављу, *Јеврем Грујић и „Дружина младежи српске“*, кандидат указује на улогу Јеврема Грујића, по доласку на Лицеј, у формирању и животу ширег омладинског, политичког и књижевног удружења „Дружина младежи српске“. Јовановић посебно истиче значај удружења у томе што је повезао Јеврема Грујића и Светозара Милетића, тако одредивши и њихов приватни живот али и развој либералне идеје код Срба у целини. Пето подпоглавље је насловљено *Револуција 1848. и Грујић у добровољачкој чети* и кандидат нам приказује учешће Јеврема Грујића у тим догађајима као и њихову инспирацију његовог будућег деловања. У шестом под поглављу под насловом *Петровска скупштина и Јеврем Грујић као њен писар*, Јовановић описује какву је улогу имала ова скупштина после које су заустављени модернизаторски процеси на више од десет година упркос жељама младих које је предводио, између осталих, и Јеврем Грујић. Скупштина је изразила жељу да се Народна скупштина укључи у политички систем Кнежевине, те да се састаје редовно, али већина на челу са кнезом је то

одбила. За овај захтев кнезу и владајућој елити најзаслужнији је Грујић пошто их је формулисао као један од писара. Седмо подпоглавље насловљено „Обзор државе“, Јовановић представља први политичко програмски текст који пише Јеврем Грујић и где указује на реформске идеје које заступа посебно концепте спољашње слободе државе и унутрашње слободе народа. У последњем потпоглављу под називом *Грујићеве студије у иностранству и повратак у Србију* Јовановић приказује школовање Јеврема Грујића у иностранству, његова интересовања и узоре у стварима политике. Ово поглавље је поставило темељ да би смо успешно разумели Светоандрејску скупштину, а посебно улогу и утицај Јеврема Грујића на њу.

Пето поглавље, под насловом *Светоандрејска скупштина*, подељен је на три потпоглавља. У првом потпоглављу *Уочи Светоандрејске скупштине 1856-1858*, Јовановић описује стање у Србији пред крај владавине Уставобранитеља која се одликује пре свега слабошћу власти кнеза Александра који није могао да контролише различите олигархе, као нпр. Тому Вучића Перишића. Указујући на значај Тенкине завере чији је циљ био политичко убиство кнеза Александра Карађорђевића. Ову заверу је кнез искористио да се обрачуна са противницима из Државног Савета чиме је изгубио подршку ширих народних маса. У овом потпоглављу добијамо приказ документа који је из пера Јеврема Грујића – Акт оптужбе против кнеза Александра - где се на једном месту показују све злоупотребе које је имао кнез Александар. Посебно је значајан приказ Етем-пашине мисије која је настала као последица страног мешања да се реши криза у Србији. Изазвана кнезовим кршењем устава јер је смењивао саветнике без дозволе Порте, натерао је дипломатске представнике великих сила на реакцију која је угрозила власт кнеза и тиме поставила основе за организацију Светоандрејске скупштине. Искрпним приказом историјских догађаја, кандидат нас уводи у саме конкретне припреме за Светоандрејску скупштину кроз ново устројство Савета и Закон о Народној скупштини. У другом потпоглављу насловљеном *Светоандрејска скупштина 1858-1859*, Јовановић нам готово у реалном времену, истражујући сваки појединачни догађај приказује ток припрема и саме скупштине као и улоге Јеврема Грујића у њој. Прво представља стране у раду скупштине, различите „партаје“. Потом нам указује на ставове великих сила према тим странама које се припремају за скупштину. Посебну пажњу кандидат посвећује стратегијама партија пред скупштину са нагласком на стратегију либерала коју осмишљава сам Јеврем Грујић. Следи опсежан опис самог рада скупштине који се завршава са описом „три знаменита

дана“ када је смењена династија Карађорђевић и поново враћена династија Обреновић на власт са Милошем Обреновићем на челу. Јовановић конкретно доказује да је улога и утицај Јеврема Грујића одлучујућа у свим овим процесима. Грујић је учествовао у припреми предлога Закона о Народној скупштини, као вођ једне од странака на скупштини је преговарао са Илијом Гарашанином и на тај начин директно утицао на смену кнеза Александра и повратак династије Обреновић. У последњем подпоглављу под насловом *Распуштање Светоандрејске скупштине 1859*, Јовановић указује на прве неспоразуме Грујића и кнеза Милоша који су резултирали падом у немилост одмах након почетка владавине новог/старог кнеза. Приказани су Грујићеви сукоби са другим партајама, посебно Гарашанином, описује се распуштање скупштине на коме Јеврема Грујића није било, као и страна мешања у живот Србије након скупштине. Ово поглавље је кључно поглавље које на конкретан и академски изузетан начин указује на кључне идеје Јеврема Грујића као и примену тих идеја у његовом практично политичком деловању где Грујић није правио компромисе борећи се за своје идеје без обзира за функције и власт.

Шесто поглавље носи наслов *Друга Милошева владавина* подељено је на два потпоглавља. У првом потпоглављу насловљеном *Грујић вршилац дужности попечитеља унутрашњих дела и правосуђа*, кандидат Дејан Јовановић сагледава практичнополитичко деловање Јеврема Грујића у државној служби, са посебним нагласком на његове конкретне доприносе модернизацији Кнежевине, али и његовој борби да се тековине Светоандрејске „револуције“ не потисну од стране Кнеза и Савета у чему се непрестано покушавало. У другом потпоглављу под називом *Дукатовачки чланци и Малогоспојинска скупштина 1859*, кандидат указује на политичке сукобе између различитих опција које су створене након Светоандрејске скупштине и које су за циљ имале да спрече либерале да утичу на развој друштва и државе истовремено захтевајући ревизију либералних идеја у српском либерализму кроз нападе на рад и наслеђе Светоандрејске скупштине и њене највиђеније представнике. Ту су посебну улогу имали конзервативци који су били око Михаила Обреновића и који су низом чланака у „Србским новинама“ нападали либерале који су окупљени око Јеврема Грујића и Стевче Михајловића са циљем дискредитације њиховог рада.

Седмо поглавље рада носи наслов *Друга Михаилова владавина*. У њему кандидат показује генезу власти кнеза Михаила која након пропасти Великог суда постаје отворено деспотски. Јеврем Грујић постаје све непопуларнији услед

анимозитета кнеза Михаила, што се огледало у низу покушаја да се Грујићу припише завереничко деловање, али и да се његов рад као министра правде прикаже негативним. Јеврем Грујић постаје један од судија Великог суда и учествује у ослобађању групе завереника за које је кнез очекивао високе казне. Ово је означило крај каријере Јеврема Грујића у режиму кнеза Михаила, јер је као судија Великог суда осуђен на затвор. Одласком у затвор Грујић губи улогу некога ко има одлучујућу улогу у друштвеним догађајима у Србији иако је до краја свог живота обављао значајне функције у Владама Кнежевине Србије.

Осмо поглавље рада садржи *Закључак* у коме кандидат Дејан Јовановић сумира претходно изнете ставове и констатује да је потврђена општа и све посебне хипотезе од којих се у раду пошло.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Методолошку основу овог рада чини теоријско истраживање које је у великој мери засновано на пажљивој анализи садржаја докумената, те научне литературе еминентних домаћих и страних аутора.

Да би квалитетно истражио предмет истраживања свог докторског рада, кандидат Дејан Јовановић је морао да пре свега конструише чврст и кохерентан категоријални апарат, односно да ослањајући се на постојећу научну литературу теоријски концептуализује идеје либерализма као и њихов одјек у српским интелектуалним круговима 19. века. Затим је било неопходно анализирати бројне примарне и секундарне историјске изворе о животу и раду Јеврема Грујића, као и историјски и друштвено-економски контекст у коме се Грујић појављује и делује како на националном тако и на међународном нивоу. Кандидат је показао темељно познавање рецентне научне литературе, разумевање различитих теоријских приступа као и научних метода.

Из наведеног произилази да је на основу теме, којом се као с предметом овог истраживања кандидат бавио, било неопходно поставити низ основних питања и пратећих потпитања, као што су пре свега:

- Да ли је Јеврем Грујић по свом идеолошком усмерењу либерал и које су његове особености као српског либерала?
- Да ли је и како се Јеврем Грујић борио за српски национални интерес?

- Какав утицај је имао Јеврем Грујић на развој токова српске државности?
- Да ли је либерализам у Србији 19. века особен?

и на њих свакако дати и ваљане одговоре, што је кандидат веома успешно и учинио.

Комисија је установила да је кандидат Дејан Јовановић на основу коректно дефинисаног проблема, предмета, циљева и хипотеза истраживања на задату тему остварио у свом докторском раду **следеће резултате и научни допринос:**

Кандидат је изабрао веома значајну и актуелну тему која није довољно истраживана и аргументовано је указао на потребу да се на један свеобухватан начин обради живот и дело Јеврема Грујића, као значајног учесника историјских дешавања у Србији 19. века. Проширивање сазнања о његовом животу, политичким идејама либерализма те разликама у односу на европске токове ове идеологије резултира у научном доприносу у виду аргументованог објашњења особеностима српског либерализма у 19. веку.

Највећи научни допринос докторске дисертације кандидата Дејана Јовановића огледа се управо у томе што она нуди објашњење на примеру студије случаја једне значајне личности да политичке идеје српске елите 19. века нису пуко преписивање европских узора већ промишљено, у пракси делатно сагледавање употребљивости прокламованих идеја.

Друштвени допринос овог докторског рада огледа се у његовој практичној примени, односно примени његових резултата, која отвара могућност да се појединци заинтересовани за истраживање других једнако значајних личности из историје српских политичких идеја определе за то истраживање. Сваки покушај да се заборављени појединци и њихове идеје и дела представе савременој академској јавности представљају изузетно значајан али и друштвено користан напор што ово истраживање чини пре свега актуелним, применљивим и оно што је најбитније оправданим.

Комисија констатује да је у раду примарно коришћена референтна литература еминентних домаћих и страних аутора. Број цитата и приложени списак литературе, који броји 154 библиографских јединица – научних монографија и чланака – доприносе уверењу Комисије да је кандидат имао у свом раду богате документационе изворе и добро одабрану библиографску теоријску подршку. Опредељење кандидата да се у свом истраживању користи референтном домаћом и страном литературом и другим документима, као и избор релевантних метода истраживања учвршћује закључак Комисије о свеобухватно исправној и модерној методолошкој усмерености кандидата.

Закључак Комисије

Докторска дисертација Дејана Јовановића под насловом „Допринос Јеврема Грујића теорији и пракси либерализма у Србији 19. века” обрађује научно значајну и сложену проблематику, а постигнути резултати истраживања представљају запажен допринос у смислу ваљаног обухватања теме, с једне, и стварања могућности њеног даљег и дубљег сагледавања, с друге стране.

На основу анализе и критичке оцене докторске дисертације, Комисија једногласно закључује следеће:

- Докторска дисертација под напред наведеним насловом је урађена у складу са усвојеним пројектом и одобрењем Наставно–научног већа Факултета политичких наука.
- Докторска дисертација је резултат самосталног теоријског рада и спроведеног истраживања кандидата. У њој су систематизована и верификована постојећа научна сазнања о предмету истраживања и сазнања до којих се дошло спроведеним истраживањем. Она представља логичку и заокружену целину са свим неопходним елементима код овакве врсте писаних материјала, а посебно научних радова.
- Докторска дисертација кандидата Дејана Јовановића представља темељну и систематску анализу живота и рада Јеврема Грујића, посебно његове политичке праксе, политичке мисли и његовог утицаја на развој државности Србије у 19. веку. У том погледу, дисертација представља теоријски допринос политичким наукама, историји, али и друштвеним наукама уопште.
- Докторска дисертација је писана разумљивим, једноставним, стручним језиком, као и рецептивно-адекватним стилем.

Рад представља значајан научни допринос у образовно–васпитном смислу, као основа за даља истраживање у тој области.

6. Предлог Комисије

На основу укупне и критичке оцене садржаја докторске дисертације, чланови Комисије једногласно оцењују да докторска дисертација кандидата Дејана Јовновића под насловом „Допринос Јеврема Грујића теорији и пракси либерализма у Србији 19. века” представља оригинално и вредно научно дело, настало самосталним истраживачким радом, и да као такво има довољну теоријску и практичну вредност да би могло бити јавно брањено. Имајући у виду значај истраживања и проблематике, резултате истраживања и изведене закључке, Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију кандидата Дејана Јовновића под насловом „Допринос Јеврема Грујића теорији и пракси либерализма у Србији 19. века” и једногласно се опредељује да

ПРЕДЛОЖИ

1. Да Наставно-научно веће Факултета политичких наука Универзитета у Београду прихвати позитивну оцену докторске дисертације Дејана Јовновића под насловом „Допринос Јеврема Грујића теорији и пракси либерализма у Србији 19. века” и одреди Комисију за одбрану докторске дисертације.

2. Да се стави на увид научној јавности оцењена докторска дисертација Дејана Јовновића и овај Извештај о оцени докторске дисертације да би се стекли сви услови за њену јавну одбрану.

У Београду,

31. мај 2021.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Проф. др Драган Симеуновић

Научни саветник др Живојин Ђурић

Проф. др Ивана Дамњановић

